

Zadeva C-198/20

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

11. maj 2020

Predložitveno sodišče:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

11. maj 2020

Tožče stranke:

MN

DN

JN

ZN

Tožena stranka:

X Bank S.A.

Predmet postopka v glavni stvari

Zahtevak za plačilo 46.412,79 PLN, skupaj z obrestmi in stroški postopka, kot delni zahtevak iz naslova ničnosti pogodbe; podredno tožče stranke uveljavljajo zahtevak za plačilo 46.614,14 PLN kot delni zahtevak iz naslova, da za potrošnike nepošteni pogodbeni pogoji niso zavezujoči.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Razlaga uvodnih izjav 11, 18 in 22 ter člena 2(b) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah z vidika določitve kroga subjektov, za katere velja potrošniško varstvo, priznано s to direktivo.

Pravna podlaga vprašanj za predhodno odločanje sta člen 19(3)(b) Pogodbe o Evropski uniji in člen 267 Pogodbe o delovanju Evropske unije.

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Prvo vprašanje: ali je treba člene 2(b), 3(1) in (2) ter 4 Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288; v nadaljevanju: Direktiva 93/13) in njene uvodne izjave, v katerih je navedeno:

- ker mora biti potrošnik deležen enakega varstva pri ustnih in pisnih pogodbah, pri slednjih ne glede na to, ali so pogodbeni pogoji vsebovani v enem dokumentu ali več;

- ker je treba oceno [nepoštenih] pogodbenih pogojev, glede na izbrana splošna merila, zlasti pri prodajnih ali dobavnih dejavnostih na javnopravnih področjih, ki nudijo skupinske storitve in upoštevajo solidarnost med uporabniki, dopolniti z možnostjo za celotno oceno različnih vpletenih interesov; ker je za to potrebna zahteva dobre vere; ker je treba pri oceni dobre vere zlasti posvečati pozornost moči pogajalske pozicije strank, ali je bil potrošnik spodbujen v strinjanje s pogodbenim pogojem in ali je bilo blago ali storitve prodano ali dobavljeno na posebno naročilo potrošnika; ker zahtevo dobre vere lahko izpolni prodajalec ali dobavitelj, če posluje lojalno in pravično z drugo stranko, katere zakonite interese mora upoštevati;

- ker morajo biti pogodbe sestavljene v jasnem, razumljivem jeziku, ker mora potrošnik imeti možnost preučiti vse pogoje in ker mora v dvomu prevladati razlaga, ki je za potrošnika najbolj ugodna;

glede na točki 16 in 21 sodbe Sodišča z dne 3. septembra 2015, Horațiu Ovidiu Costea proti SC Volksbank România SA (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538) ter točke 20 in od 26 do 33 sklepnih predlogov generalnega pravobranilca Pedra Cruza Villalóna, predstavljenih 23. aprila 2015 (ECLI:EU:C:2015:271),

razlagati tako, da je do potrošniškega varstva, ki je priznано z Direktivo 93/13, upravičen vsak potrošnik?

Ali pa je, kot izhaja iz točke 74 sodbe Sodišča z dne 30. aprila 2014, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai proti OTP Jelzálogbank Zrt (ECLI:EU:C:2014:282), do potrošniškega varstva upravičen le normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren povprečni potrošnik? Povedano drugače, ali lahko nacionalno sodišče ugotovi nepoštenost določil pogodbe, ki jo sklene kakršen koli potrošnik, ali pa lahko ugotovi le nepoštenost določil pogodbe, ki jo je sklenil potrošnik, ki ga je mogoče šteti za normalno obveščenega, razumno pozornega in preudarnega povprečnega potrošnika?

2. Drugo vprašanje: če je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da do potrošniškega varstva na podlagi Direktive 93/13 ni upravičen vsak potrošnik, ampak le normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren povprečni potrošnik, ali se za normalno obveščenega, razumno pozornega in preudarnega povprečnega potrošnika lahko šteje potrošnik, ki pogodbe o hipotekarnem kreditu, indeksiranem v tuji valuti, v vrednosti 150.000,00 PLN in z dobo vračanja 30 let, ki jo je sklenil, pred sklenitvijo ni prebral? Ali se takemu potrošniku lahko prizna varstvo na podlagi Direktive 93/13?

3. Tretje vprašanje: če je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da do potrošniškega varstva na podlagi Direktive 93/13 ni upravičen vsak potrošnik, ampak le normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren povprečni potrošnik, ali se za normalno obveščenega, razumno pozornega in preudarnega povprečnega potrošnika lahko šteje potrošnik, ki je osnutek pogodbe o hipotekarnem kreditu, indeksiranem v tuji valuti, v vrednosti 150.000,00 PLN in z dobo vračanja 30 let, sicer prebral, vendar pogodbe ni v celoti razumel in njenega pomena pred sklenitvijo kljub temu ni skušal razumeti, pri čemer zlasti sopogodbenika – banke – ni zaprosil za pojasnitev njenega pomena in pomena njenih posameznih določil? Ali se takemu potrošniku lahko prizna varstvo na podlagi Direktive 93/13?

Navedene določbe prava Unije

Direktiva 93/13: uvodne izjave 11, 18 in 22; členi 2, 3 in 4(1)

Navedene določbe nacionalnega prava

Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (zakon z dne 23. aprila 1964 – civilni zakonik; Dz. U. iz leta 2007, pozicija 459, kakor je bil spremenjen; v nadaljevanju: KC)

Člen 385¹

1. Določila pogodbe, sklenjene s potrošnikom, ki niso bila dogovorjena posamično, za potrošnika niso zavezujoča, če se z njimi njegove pravice in obveznosti določajo na način, ki je v nasprotju z dobrimi običaji in s katerim se grobo posega v njegove interese (nepoštena pogodbeno določila). To ne velja za določila, ki se nanašajo na glavne obveznosti pogodbenih strank, zlasti na ceno ali plačilo, če je njihovo besedilo jasno.

2. Če na podlagi odstavka 1 pogodbeno določilo potrošnika ne zavezuje, ostane pogodba v preostalem delu za pogodbeni stranki zavezujoča.

3. Pogodbena določila, ki niso dogovorjena posamično, so tista določila pogodbe, na katerih vsebino potrošnik ni imel dejanskega vpliva. To zlasti velja za

pogodbena določila, prevzeta iz tipske pogodbe, ki jo potrošniku predlaga sopogodbenik.

4. To, da je bilo pogodbeno določilo dogovorjeno posamično, mora dokazati tisti, ki se na to sklicuje.

Člen 385²

Presoja združljivosti pogodbenega določila z dobrimi običaji se opravi glede na stanje ob sklenitvi pogodbe ob upoštevanju njene vsebine, okoliščin sklenitve pogodbe in drugih pogodb, povezanih s pogodbo, katere določila so predmet presoje.

Člen 22¹

Za potrošnika se šteje fizična oseba, ki s podjetnikom sklepa pravni posel, ki ni neposredno povezan z njeno poslovno ali poklicno dejavnostjo.

Člen 65

1. Izjavo volje je treba razlagati v skladu z načeli življenja v družbi in poslovnimi običaji ob upoštevanju okoliščin, v katerih je bila izražena.

2. V pogodbah je treba ugotoviti skupen namen pogodbenih strank in cilj pogodbe, ne pa se osredotočati na dobesedni pomen njenih določil.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 Tožeče stranke, ki so potrošniki, so s pravno predhodnico tožene banke 21. julija 2008 sklenile pogodbo o stanovanjskem kreditu v vrednosti 150.000,00 PLN, izraženem (valoriziranem) v valuti CHF, z dobo vračanja 360 mesecev. Znesek kredita, izraženega v CHF, naj bi se določil po nakupnem menjalnem tečaju valute iz tečajnice banke na dan izplačila kredita. Kredit je bil obrestovan po spremenljivi obrestni meri LIBOR 3M in fiksni marži v višini 2,32 odstotne točke. obroki kredita so bili izraženi v CHF, plačevali pa so se v PLN po menjalnem prodajnem tečaju te valute iz tečajnice banke na dan plačila.
- 2 Ob sklenitvi pogodbe je bila tožeča stranka MN študent pedagoškega študijskega progama, tožeča stranka DN študentka ekonomskega študijskega progama, tožeča stranka JN pa je bila po izobrazbi kmetijski tehnik in zaposlena na občini. Oseba ZN je imela ob sklenitvi pogodbe osnovnošolsko izobrazbo in opravljala poklic voznika.
- 3 Formalnosti, ki so bile v zvezi s kreditom opravljene pred podpisom kreditne pogodbe, je po telefonu, telefaksu ali pošti urejala oseba MN – in ne oseba DN z izobrazbo ekonomske smeri –, pri čemer je uporabila storitve kreditnega svetovalca, s katerim se tožeče stranke niso nikoli srečale. Vsi dokumenti so bili poslani svetovalcu in niso bili predloženi v banki. Ker osebi MN in DN nista imeli

zadostne kreditne sposobnosti, je svetovalec predlagal, naj k pogodbi pristopijo starši osebe MN, torej osebi JN in ZN. Svetovalec je navedel le eno banko (pravno predhodnico tožene stranke), ki bi jim lahko odobrila kredit v vrednosti 150.000,00 PLN, in to le tak, indeksiran v tuji valuti. Tožeče stranke so želele najeti kredit pod najugodnejšimi možnimi pogoji. Tožeče stranke niso bile v stiku z uslužbenci banke.

- 4 Pogodbo je v svojem imenu in – na podlagi notarskega pooblastila – v imenu oseb DN, JN in ZN podpisala oseba MN. Tožeča stranka MN dokumentov v banki pred podpisom ni prebrala. Po navodilu uslužbenca banke je v pogodbi preverila osebne podatke kreditojemalcev in podatke o nepremičnini, za nakup katere je bil vzet kredit. Oseba MN je navedla, da pred tem ni prejela osnutka pogodbe in da je nihče ni obvestil o tej možnosti. Po njenem mnenju za branje vseh dokumentov zaradi njihove dolžine ni bilo časa. Po podpisu pogodbe sta tožeči stranki MN in DN skušali prebrati pogodbo, vendar je na žalost nista razumeli, medtem ko tožeči stranki JN in ZN s pogodbo po podpisu pooblastila za njeno sklenitev nista več imeli opravka.
- 5 Tožeča stranka MN se za mehanizem valutne indeksacije v kreditnih pogodbah ni zanimala in ni vedela, zakaj se menjalni tečaji spreminjajo. Za tako pogodbo se je odločila, ker je bila to tedaj priljubljena oblika najetja kredita in so imeli posojilojemalci o njej dobro mnenje. Za spreminjanje menjalnih tečajev se je začela zanimati šele, ko so se obroki kredita občutno povečali. Tožeče stranke so s predhodnico tožene banke sklenile aneks h kreditni pogodbi, na podlagi katerega od decembra 2012 kredit odplačujejo v švicarskih frankih.
- 6 Tožeči stranki MN in DN sta 20. septembra 2018 na toženo banko naslovile zahtevo za plačilo in pravilno izvajanje pogodbe ter reklamacijo. Dne 26. septembra 2018 sta predložili izjavo o pobotu.
- 7 Tožeče stranke v okviru tožbe predlagajo, naj se zaradi nepoštenosti pogojev v kreditni pogodbi ta razglasi za nično.
- 8 Tožena stranka pa predlaga, naj se tožba v celoti zavrne in odloči o stroških.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 9 Tožeče stranke zahtevke za razglasitev ničnosti pogodbe utemeljujejo s tem, da na podlagi pogodbene svobode ni mogoče spremeniti zakonske konstrukcije kredita. V skladu s stališčem tožečih strank lahko banka na podlagi določil pogodbe o hipotekarnem kreditu poljubno in svobodno določa višino menjalnega tečaja valute (CHF) in s tem višino dolga tožečih strank. Banka zato enostransko določa stanje kredita, izraženega v tuji valuti, ki pomeni podlago za obračun obresti in določitev višine obrokov. Trdijo, da je valorizacija bančnega kredita nedopustna in da je valorizacija v pogodbi opredeljena v nasprotju z naravo pogodbene valorizacije.

- 10 Tožeče stranke očitajo še neopredeljenost zneska kredita, kršitev – če bi se predpostavilo, da gre pri kreditu za kredit z valutno klavzulo (v tuji valuti) – načela, da morajo biti denarne obveznosti izražene v nacionalni valuti, ter nepošteno prakso banke, ki temelji na zavajanju.
- 11 Tožeče stranke trdijo, da je nemožnost izpolnitve pogodbe posledica nepoštenosti določil o preračunu valut, ki izhaja iz nejasnosti tipske pogodbe ter nepredložitve nazornih in celovitih informacij v zvezi s klavzulo o valorizaciji.
- 12 To, da je klavzula o valorizaciji nepoštena, naj bi bilo poleg tega razvidno iz neobstoja pravice potrošnika, da zaradi uvedbe pogodbenega mehanizma, na podlagi katerega pride do povečanja višine zneskov, ki jih mora plačati, odstopi od pogodbe.
- 13 Nazadnje trdijo, da nepoštenost izhaja tudi iz neobjektivnosti pri določanju menjalnih tečajev CHF za namene izračuna pogodbenih obveznosti. To, da bi se v primeru ugotovitve, da so nepoštena izključno določila o preračunu valut, valorizacija ohranila, pa naj bi pomenil nedopusten primer „redukcije, s katero se ohrani veljavnost“.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga

- 14 Predložitveno sodišče se ne strinja z argumenti za ničnost pogodbe o kreditu, indeksiranem v skladu s splošnimi pravili, ki temeljijo na razlogih, ki se ne nanašajo na nepoštenost pogodbenih določil. Pri preučitvi nepoštenosti pogodbenih določil se je ravnalo po smernicah iz navedenih sodb Sodišča. Če bo ugotovljeno, da so pogodbeni določila nepoštena, predložitveno sodišče ne izključuje, da bo pogodba zaradi nemožnosti izvršitve razglašena za nično.
- 15 Predložitveno sodišče uvodoma poudarja okrepitev varstva pravic potrošnikov zaradi sprejetja in uveljavitve Direktive 93/13 v državah članicah, pri čemer v poljskem pravu kot primer navaja določbe členov 385¹ in 385² KC.
- 16 Predložitveno sodišče opozarja tudi na obsežno sodno prakso Sodišča na področju kreditov, vključno z indeksiranimi, izraženimi ali valoriziranimi v tujih valutah, v okviru katere omenja zlasti sodbe: z dne 14. junija 2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito SA/Joaquín Calderón Camino, ECLI:EU:C:2012:349; z dne 15. marca 2012, C-453/10, Jana Pereničova in Vladislav Perenič/SOS financ spol. s r.o., ECLI:EU:C:2012:144; z dne 14. marca 2013, C-415/11, Mohammed Aziz/Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa), ECLI:EU:C:2013:164; z dne 26. februarja 2015, C-143/13, Bogdan Matei, Ioana Ofelia Matei/S.C. Volksbank România SA, ECLI:EU:C:2015:127; z dne 30. aprila 2014, C-26/13, Árpád Kásler/OTP Jelzálogbank Zrt, ECLI:EU:C:2014:282; z dne 21. januarja 2015, C-482/13, Unicaja Banco, SA/Hidalgo Rueda in drugi ter Caixabank SA/Manuel María Rueda Ledesma in drugi, ECLI:EU:C:2015:21; z dne 3. decembra 2015, C-312/14, Banif Plus Bank Zrt./Márton Lantos in Mártonné Lantos, EU:C:2015:794; z dne 21. decembra 2016, združeni zadevi

C-154/15 in C-307/15 ter C-308/15, Francisco Gutiérrez Naranjo/Cajasur Banco SAU (C-154/15), Ana María Palacios Martínez/Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA) (C-307/15), Banco Popular Español, SA/Emil Irlés López, Teresa Torres Andreu (C-308/15), ECLI:EU:C:2016:980; z dne 20. septembra 2017, C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc in drugi/Banca Românească SA, ECLI:EU:C:2017:703; z dne 31. maja 2018, C-483/16, Zsolt Sziber/ERSTE Bank Hungary Zrt, EU:C:2018:367; z dne 20. septembra 2018, C-51/17, OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt./Teréz Ilyés, Emil Kiss, EU:C:2018:750; z dne 14. marca 2019, C-118/17 Zsuzsanna Dunai/ERSTE Bank Hungary Zrt., EU:C:2019:207; z dne 26. marca 2019, C-70/17 in C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA/Albert García Salamanca Santos (C-70/17) in Bankia SA/Alfonso Antonio Lau Mendoza, V. Y. Rodríguez Ramírez (C-179/17), EU:C:2019:250, ter na podlagi predloga za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo poljsko sodišče, sprejeto sodbo z dne 3. oktobra 2019, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak/Raiffeisen Bank International AG, C-260/18, ECLI:EU:C:2019:819.

- 17 Predložitveno sodišče v okviru te sodne prakse Sodišča posebno pozornost posveča sodbi z dne 30. aprila 2014, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai/OTP Jelzálogbank Zrt (C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282), pri čemer navaja to točko obrazložitve:

74. [...] [P]redložitveno sodišče [mora] ugotoviti, ali je bil glede na vse upoštevne dejanske okoliščine, ki vključujejo oglase in informacije, ki jih je posojilodajalec predložil v okviru pogajanj za posojilno pogodbo, **povprečni potrošnik, normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren**, lahko ne le seznanjen z razliko med prodajnim menjalnim tečajem in nakupnim menjalnim tečajem tuje valute, ki je običajna na trgu vrednostnih papirjev, ampak tudi zmožen oceniti zanj morda pomembne ekonomske posledice uporabe prodajnega menjalnega tečaja za izračun obrokov odplačila, ki jih bo v končni fazi dolgoval, in torej celoten strošek posojila.

- 18 Predložitveno sodišče omenja tudi sodbo z dne 3. septembra 2015, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA, C-110/14 ECLI:EU:C:2015:538, pri čemer navaja ti točki obrazložitve:

16. V skladu s tema opredelitvama je „potrošnik“ vsaka fizična oseba, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti. Nasprotno pa je „prodajalec ali ponudnik“ vsaka fizična ali pravna oseba, ki v pogodbah, zajetih z Direktivo 93/13, deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju.

21. Kot poudarja generalni pravobranilec v točkah od 28 do 33 sklepnih predlogov, je pojem „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 objektivni in neodvisen od konkretnih znanj, ki jih lahko ima zadevna oseba, ali od informacij, s katerimi ta dejansko razpolaga.

19 Predložitveno sodišče se sklicuje tudi na sklepne predloge generalnega pravobranilca Pedra Cruza Villalóna, predstavljene 23. aprila 2015 v zadevi Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA, C-110/14, ECLI:EU:C:2015:271, pri čemer navaja zlasti te točke:

20. Iz te določbe je razviden pomen, ki ga ima za opredelitev potrošnika in prodajalca ali ponudnika področje, na katerem posameznik deluje. Člen 2(b) Direktive tako določa, da pomeni potrošnik „vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti.“ V nasprotju s tem pa prodajalec ali ponudnik pomeni „fizično ali pravno osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti [...]“.

26. Tako se zdi, da tako besedilo Direktive kot sodna praksa o razlagi te direktive in Direktive 85/577 govorita v prid pojmu potrošnika, ki je obenem objektivni in funkcionalni: zato status potrošnika določene osebe ne pomeni svojstvene in nespremenljive kategorije, ampak lastnost, ki se ugotovi glede na položaj, v katerem je oseba v razmerju do posameznega – od mnogih, ki jih lahko opravi v svojem vsakodnevnem življenju – pravnega posla ali transakcije. Kot je v zvezi s pojmom potrošnika na področju člena 2 Direktive 85/577 v zadevi Di Pinto poudaril generalni pravobranilec J. Mischo, osebe, na katere se nanaša ta določba, „niso opredeljene *in abstracto*, ampak glede na to, kaj konkretno počnejo“, tako ima lahko ista oseba v različnih položajih enkrat status potrošnika drugič pa status prodajalca ali ponudnika.

27. To pojmovanje potrošnika kot akterja v določenem pravnem poslu, ki v odvisnosti od danega primer obenem združuje tako objektivne kot funkcionalne elemente, se potrди tudi na področju Bruseljske konvencije; na tem področju je pojem potrošnika razlagalo tudi Sodišče, čeprav, kot bom pokazal v nadaljevanju, je treba pri razlagi Direktive glede na različni namen obeh predpisov analogijo rahlo prilagoditi. V sodbi Benincasa je Sodišče tako ugotovilo, da je za določitev, ali neka oseba deluje kot potrošnik, „treba upoštevati položaj te osebe v okviru določene pogodbe v povezavi z naravo in ciljem te pogodbe in ne subjektivni položaj te osebe. [...] [E]na in ista oseba lahko šteje za potrošnika v okviru določenih transakcij in za gospodarski subjekt v okviru drugih“.

28. V končni fazi imamo opraviti z objektivnim in funkcionalnim pojmom, katerega obstoj je odvisen od samo enega merila, in sicer, ali je zadevni pravni posel zajet v okviru dejavnosti, ki ni poslovna ali poklicna. Kot je poudarila romunska vlada, Direktiva dejansko ne določa nobenega dodatnega merila za ugotavljanje statusa potrošnika. Poleg tega gre za pojem, ki se opredeli situacijsko, torej glede na konkreten pravni posel. Zato nobeni osebi zaradi njenih splošnih znanj ali poklica ni mogoče odvzeti možnosti, da v zvezi s pogodbo, ki ne spada v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, uživa položaj potrošnika, ampak je treba upoštevati izključno njen položaj v okviru konkretnega pravnega posla.

29. Tega sklepa ni mogoče omajati s trditvami, ki jih družba Volksbank utemeljuje z duhom Direktive ob sklicevanju na več uvodnih izjav te direktive. Ob sistematičnem branju Direktive je treba ugotoviti, da sta pojma ranljivosti in podrejenega položaja, kar zadeva pogajalsko moč in raven obveščenosti, smisel obsoja Direktive, saj je izhodišče zanjo dejanski položaj, v katerem potrošnik privoli v pogoje, ki jih je prodajalec ali ponudnik predhodno sestavil, ne da bi lahko vplival na njihovo vsebino. Vendar ideji ranljivosti in podrejenosti, ki na splošno tvorita podlago celotnega prava varstva potrošnikov na ravni Unije, pri normativnem oblikovanju pojma potrošnika z njegovo opredelitvijo v veljavnem pravu nista bili konkretizirani kot nujna pogoja. Tako niti opredelitev pojma potrošnik niti nobena druga določba Direktive obstoj statusa potrošnika v konkretnem primeru ne pogojuje z neznanjem, [neinformiranostjo] ali *de facto* podrejenim položajem.
30. Možnost, da bi se status potrošnika v vsakem konkretnem primeru ugotavljal na podlagi dejavnikov, povezanih z izkušnjami, študijem, poklicem ali celo inteligenco potrošnika, bi bila v nasprotju s polnim učinkom Direktive. Zlasti odvetniki (ali diplomirani pravniki in drugi strokovnjaki) bi ostali brez varstva v več vidikih svojega zasebnega prometa. Kot poudarja romunska vlada, celo če je raven znanja zadevne osebe morda primerljiva z znanjem posojilodajalca, to ne vpliva na to, da je njegova pogajalska moč enaka tej, ki jo ima katera koli druga fizična oseba v razmerju do prodajalca ali ponudnika.
31. Sodišče je v zadevi Šiba sicer menilo, da imajo „[o]dvetniki [...] veliko strokovnega znanja, ki ga nima nujno vsak potrošnik“. Vendar so se ti preudarki nanašali na položaj, v katerem zadevni odvetnik „v okviru svoje poklicne dejavnosti proti plačilu opravlja pravne storitve za fizično osebo, ki uresničuje svoje zasebne cilje,“ in je zato prodajalec ali ponudnik v smislu člena 2(c) Direktive.
32. Poleg tega bi bila posledica razlage, kakršno predlaga družba Volksbank, nepriznavanje statusa potrošnika vsem osebam, ki so ob sklenitvi pogodbe imele pravno ali drugačno strokovno pomoč.
33. Po drugi strani pa je vpliv znanj ali konkretnega položaja zadevne osebe Sodišče izključilo na področjih, ki se razlikujejo od področja Direktive, če ni izpolnjen objektiven pogoj, da je dejavnost izven področja poslovne ali poklicne dejavnosti zadevne osebe. Tako je storilo v zvezi z Direktivo 85/577, v zvezi s katero je iz sodbe Di Pino razvidno, da oseba, kadar deluje v okviru svoje trgovske ali poklicne dejavnosti, zaradi dejanskega neznanja v konkretnem primeru ne izgubi svojega statusa prodajalca ali ponudnika.
- 20 Predložitveno sodišče se ob upoštevanju sodbe Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai, zlasti pa točke 74 te sodbe, glede na dejansko stanje v obravnavani zadevi, v katerem je kreditno pogodbo, ne da bi jo prebral, podpisal le en od potrošnikov (MN), sprašuje, ali se takemu potrošniku (takim potrošnikom) lahko prizna varstvo na podlagi Direktive 93/13.

- 21 Ker del potrošnikov takih pogodb sploh ne sklepa ali jih sklene zelo redko, bi se lahko zdelo, da bi moral potrošnik ob sklenitvi take pogodbe pokazati nadpovprečno veliko zanimanje za pogodbena določila in nadpovprečno skrb za svoje interese. Predložitveno sodišče meni, da se potrošnika, ki pogodbe, kakršna je analizirana v obravnavani zadevi, pred podpisom ni prebral, in potrošnika, ki jo je sicer prebral, vendar je ni razumel, a si kljub temu ni prizadeval, da bi jo razumel, ne more šteti za normalno obveščena, razumno pozorna in preudarna povprečna potrošnika. Glede na to se sprašuje, ali je potrošnikom, kakršni so ti iz postopka v glavni stvari, mogoče priznati potrošniško varstvo, in ali lahko ugotovi nepoštenost določil pogodbe, ki jo sklene tak potrošnik.
- 22 Predložitveno sodišče je po eni strani upoštevalo, da v opredelitvi potrošnika iz člena 2(b) Direktive 93/13 in člena 22¹ KC zanj niso določene nobene zahteve, ampak je zgolj določeno, da gre za fizično osebo, ki sklene pogodbo, ki ni povezana z gospodarsko dejavnostjo. Podobno je bilo ugotovljeno v točki 21 sodbe Sodišča z dne 3. septembra 2015, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538), v skladu s katero je pojem potrošnika objektivni in neodvisen od konkretnih znanj, ki jih lahko ima zadevna oseba, ali od informacij, s katerimi dejansko razpolaga. Opozoriti je treba tudi na mnenje generalnega pravobranilca Pedra Cruza Villalóna, izraženo v točki 74 sklepnih predlogov v zadevi Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:271). Po drugi strani pa je bilo v nacionalni sodni praksi in sodni praksi Sodišča pojasnjeno, da izhodišče ne sme biti vsak potrošnik, ampak povprečni potrošnik, ki je dobro obveščen, preudaren in previden. To je bilo jasno izraženo v točki 74 sodbe Kásler (C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282).
- 23 Opozoriti je treba, da je v uvodni izjavi 18 poznejše Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta izrecno navedeno, da je treba kot merilo postaviti povprečnega potrošnika, ki je razumno obveščen, pozoren in pazljiv, pri čemer je treba upoštevati družbene, kulturne in jezikovne dejavnike (in paziti na značilnosti, zaradi katerih je potrošnik še posebej dovzeten za nepošteno komercialne prakse).
- 24 V zvezi s tem je treba dodati, da je treba v skladu z (angleško in nemško različico) člena 4(1) Direktive 93/13 pri ocenjevanju nepoštenosti pogodbenih določil upoštevati naravo blaga ali storitev, za katere je bila sklenjena pogodba, in vse okoliščine, ki so obstajale v času njene sklenitve. Podobno se tudi s členoma 65(1) KC in 385² KC zahteva upoštevanje okoliščin sklenitve pogodbe.
- 25 Glede na navedeno po mnenju predložitvenega sodišča ni mogoče prezreti okoliščin, kot so: narava predmeta pogodbe, vrednost in doba vračanja hipotekarnega kredita (150.000,00 PLN, 30 let) ter to, da je znesek kredita indeksiran v tuji valuti. Pomembne so tudi okoliščine ob sami sklenitvi te

pogodbe, in sicer to, da so potrošniki pogodbo podpisali, ne da bi jo prebrali, in to, da si, čeprav podpisane pogodbe niso razumeli, niso prizadevali, da bi jo.

- 26 V teh okoliščinah se predložitveno sodišče sprašuje, ali je mogoče potrošniško varstvo priznati vsakemu potrošniku ali le povprečnemu potrošniku, ki je normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren. Z drugimi besedami, ali sodišče lahko ugotovi nepoštenost določil pogodbe, ki jo sklene potrošnik, ki ga ni mogoče opredeliti kot normalno obveščenega, razumno pozornega in preudarnega povprečnega potrošnika.
- 27 Po eni strani se zdi upravičeno, da se vsakemu potrošniku, celo takemu, ki ne ravna povsem razumno (ne prebere pogodbe pred njenim podpisom ali se ne trudi, da bi pogodbo, ki je ne razume, razumel), zagotovi varstvo pred morebitnimi nepoštenimi pogodbenimi določili. Če bi se varstvo priznalo tudi takemu potrošniku, bi se podjetnike odvrnilo od uporabe nepoštenih pogodbenih določil. To bi govorilo v prid temu, da se potrošniško varstvo zagotovi vsem potrošnikom brez izjeme.
- 28 Po drugi strani pa bi bila lahko posledica priznanja potrošniškega varstva potrošniku, ki pogodbe pred podpisom ni prebral ali ki pogodbe, ki jo namerava skleniti, ne razume, vendar jo vseeno sklene in si ne prizadeva, da bi jo razumel (zlasti pogodbe, kakršna je ta, obravnavana v tej zadevi), položaj, v katerem bi se potrošnik lahko po več letih skliceval na nepoštenost pogodbenih določil, če s pogodbo ne bi dosegel pričakovanih koristi. Potrošnik bi se tedaj lahko razbremenil tveganja (v tem primeru tveganja spremembe menjalnega tečaja), ki ga je prostovoljno prevzel s sklenitvijo pogodbe. To bi pomenil poseg v načela pravne varnosti, stabilnosti pogodb in *pacta sunt servanda*. Poleg tega osnovni namen sprejetja Direktive 93/13 ni bil, da bi se uporabljala za zapletene, večletne finančne obveznosti, kar je treba po mnenju predložitvenega sodišča prav tako upoštevati pri odgovoru na postavljena vprašanja za predhodno odločanje.
- 29 Predložitveno sodišče je preučilo sodno prakso Sodišča, vendar ni moglo razbrati nedvoumnega odgovora na vprašanja za predhodno odločanje, postavljena v tem predlogu; prav tako ni našlo zadostnih smernic, na podlagi katerih bi lahko samo odločilo o vprašanjih, ki so predmet tega predloga za sprejetje predhodne odločbe. Zato se je odločilo postaviti vprašanja za predhodno odločanje.
- 30 Predložitveno sodišče v zvezi z odgovorom na prvo vprašanje opozarja na dilemo mej potrošniškega varstva. Treba je pretehtati nasproti stoječe si vrednote, in sicer varstvo potrošnikov na eni strani ter načela pravne varnosti, stabilnosti pogodb in *pacta sunt servanda* na drugi. Če bi Sodišče ugotovilo, da do varstva ni upravičen vsak potrošnik, ampak le povprečen potrošnik, ki ga je mogoče šteti za normalno obveščenega, razumno pozornega in preudarnega, predložitveno sodišče meni, da bi bilo treba v okviru odgovora na drugo vprašanje ugotoviti, da se za povprečnega potrošnika, ki je normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren, ne more šteti potrošnik, ki pogodbe, kakršna je pogodba o hipotekarnem kreditu, indeksiranem v tuji valuti, obravnavana v tej zadevi, pred podpisom ni prebral,

niti potrošnik, ki je pogodbo sicer prebral, vendar je ni razumel in si ni prizadeval, da bi jo razumel. Posledično bi bilo treba odgovoriti, da do potrošniškega varstva ni upravičen potrošnik, ki je pogodbo, kakršna je obravnavana v tej zadevi, podpisal, ne da bi jo prebral, in da ni mogoče preverjati nepoštenosti določil take pogodbe.

DELOVNI DOKUMENT